

عنوان اثر: آینده بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی
مؤلف / مترجم: ایروینگ زیتلین و همکاران / ترجمه غلام‌عباس توسلی
ناشر / سال نشر: قومس / ۱۳۷۳

معرفی، نقد و بررسی

این اثر را دکتر غلام‌عباس توسلی برای اولین بار در سال ۱۳۷۳ ترجمه نموده و نشر قومس به چاپ رسانده‌اند. به گفته مترجم محترم (صفحه ۳)، آقایان ابادری، خانم شهلا کاظمی‌پور و آقای محمدامین قانع‌راد، به خصوص آقای شادرو، در تطبیق و ویراستاری کتاب مشارکت داشته‌اند.

کتاب متشکل از ۹ فصل یا مقاله درباره برخی از مهم‌ترین اندیشمندان اجتماعی و جامعه‌شناسان کلاسیک، مانند: «مارکس»، «هابز»، تونیس و ویکو به عنوان سرچشمه‌های جامعه‌شناسی، «ماکس وبر»، «زیمل»، «پارتو»، «دورکیم»، «جورج هربرت مید»، «کوزر» و «پارسونز» است که هر کدام را یکی از صاحب‌نظران علاقه‌مند و متخصص درباره اندیشه‌های آنها نوشته است. در این مقاله‌ها کوشش شده است تا از خلال طرح پرسش‌هایی، مهم‌ترین جهت‌گیری‌های فکری بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی همراه با سهم و میراثی که بر جا گذاشته‌اند و احیاناً نقش و تأثیری که در آینده (نسبت به زمان خود و حتی نسبت به زمان ما) می‌توانستند ایفا کنند، بحث و ارزیابی شوند.

عنوان لاتین کتاب *The future of the Sociological Classics* است که در برابر واژه *Classics* از معادل بنیان‌گذاران استفاده شده است. با اینکه این اثر به صورت مجموعه مقالات گردآوری و ویراستاری شده است، نوعی سیر زمانی از گذشته دورتر به گذشته نزدیک‌تر و از اندیشمندانی که نخستین بنیادهای

نظری و مفهومی را فراهم کرده‌اند، به جامعه‌شناسان و بنیان‌گذاران اصلی، مارکس، وبر و دورکیم دیده می‌شود. در اواخر راه نیز دو مقاله از کوزر و پارسونز که می‌تواند نوعی جمع‌بندی کلی محسوب شود، با عنوان «کاربردهای نظریه کلاسیک در جامعه‌شناسی» و «دیدار مجدد با کلاسیک‌ها در طی حرفه‌ای طولانی» آمده است. لیکن در متن ترجمه برخی جابه‌جایی‌ها از جمله مقدم داشتن مقاله ایروینگ ام. زیتلین در مورد مارکس دیده می‌شود.

سایر آثار مشابه:

متفکران بزرگ جامعه‌شناسی	راب استونز / مهرداد میردامادی
زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی	لوئیس کوزر / محسن ثلاثی
بنیان‌های جامعه‌شناختی	جرج ریترز / تقی آزاد ارمکی

بررسی شکلی

متن، اغلب روان و رسا و در مواردی نسبتاً شیوا و جذاب ترجمه شده است. قواعد ویرایش و نگارش در حد خوب و قابل قبولی رعایت شده است. اگر چه، برخی موارد کاستی و نقص در مقدمه و متن کتاب دیده می‌شود. از جمله کاربرد علامت «،»، «»، «و» و حرف عطف «و»، اشتباه حروف نگاری، عدم استفاده از علامت «،» در جای مناسب، عدم رعایت فاصله مناسب بین کلمات. نگاه کنید به صفحه‌های: ب، پ، ت، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۴۴، ۵۵ و ....

حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی در حد مطلوبی نیست. اگر چه، اندازه حاشیه‌ها و تناسب فونت قلم متن اصلی، تیترها و زیرنویس رعایت شده است. اما فونت و اندازه قلم، قدیمی بوده و در حد معمول نیست. همچنین نوع کاغذ (گاهی) نامرغوب و صحافی کتاب نامناسب است. به علاوه، طرح خاصی که بیانگر موضوع یا محتوای اثر باشد، برای جلد در نظر گرفته نشده است. این اثر به طور خاص و مستقیم جنبه درسی ندارد و به عنوان منبع کمکی یا مرجع با توجه به حجم کتاب (۲۶۸ صفحه) وضعیت مناسب و قابل قبولی دارد.

از آنجایی که در این کتاب، هر مقاله، یک صاحب‌نظر متخصص و آشنا به مطلب نوشته است، کاربرد اصطلاحات تخصصی و یا توضیح و تشریح آنها، برای روشنگری و آموزش به علاقه‌مندان در حد بسیار خوب است.

بررسی محتوایی

معادل‌سازی اصطلاحات تخصصی اثر در حد خوب و قابل قبولی است. از معادل‌های پذیرفته شده و رایج و در مواردی از واژه‌های نو و مناسب استفاده شده است. هر چند، در مواردی، شاید اصطلاحات به‌خاطر جاافتاده بودن یا فضای مفهومی کاملاً خاص به صورت لاتین و ترجمه نشده، به کار رفته‌اند یا در مواردی معادل‌ها، می‌توانست بهتر باشد.

نمونه:

- معادل اسامی جامعه‌شناسان ذکر نشده است (صفحه‌های: ۸، ۲۱، ۵۱ و ...)
  - معادل لاتین برخی از مفاهیم ذکر نشده است: صفحه‌های الف، (نام لاتین کتاب‌ها)؛ صفحه ۸، «سرکوب اضافی، صفحه پانزده، «متاب به‌هه‌موث»، صفحه ۲۵، «گمین شافت و گزل شافت»
  - استفاده از اصطلاحاتی که رایج نیست یا نادرست است (صفحه ۴، «نگر مارکس»؛ صفحه ۷۱، فرمان حتمی «categorical imperative»؛ صفحه ۷۱، راهیابی از طریق گفتگو «discursive redemption»)
- برای تفهیم مطالب، مقدمه‌چینی، طرح سوال و مسئله در هر مقاله و سپس تلاش برای بسط موضوع و پاسخگویی به سؤالات و چالش‌های مطرح شده، تقریباً در همه مقاله‌ها، کار درخشانی صورت گرفته است. ضمناً به عنوان یک متن نظری و غیردرسی قاعده‌تاً دارای تمرین، پرسش، آزمون، جدول و نمودار نیست؛ اما از امر مقایسه، دقت و ارزیابی در ظرایف نظری مطالب، مقایسه رویکردها، مفاهیم و اندیشه‌ها و ریشه‌یابی مفاهیم برای تفهیم مطالب به طور شایسته‌ای استفاده شده است.

در یک مقایسه کلی، تناسب با سرفصل درس «نظریه‌های جامعه‌شناسی(۱)» در مقطع کارشناسی، از حیث عنوان حدود ۷۰٪ ولی از لحاظ

محتوای واقعی، به خاطر عدم پوشش مباحث و آثار هر یک از جامعه‌شناسان حدود ۴۰٪ تناسب دارد.

کتاب ماهیت نظری دارد، لذا داده‌هایی که با گذشت زمان کهنه می‌شوند را ندارد. در عین حال، از جنبه طرح نوآورانه برخی مطالب بسیار مهم، تازگی قابل قبولی دارد.

این اثر به طور کل، بر اساس یک ایده نوآورانه نوشته شده است. همچنین در هر یک از فصول کتاب، صاحب نظر مربوطه بر اساس اسلوبی مشترک در چارچوب طرح پرسش‌ها و چالش‌های بنیادینی که می‌تواند مهم‌ترین جهت‌گیری‌های هر متفکر و نقاط مشترک یا متفاوت وی را با دیگران روشن نماید و سرانجام سهم او را به عنوان یک بنیان‌گذار در تحول تاریخی نظری جامعه‌شناختی و چشم‌انداز تحولی آینده ارزیابی کند، مطالب را ساخته و پرداخته است. برای نمونه، نگاه کنید به صفحه‌های: «ب» و «پ» در مقدمه مترجم و ۲۰، ۲۲، ۴۴.

در هر مبحث، نویسنده که تخصص و برجستگی علمی بالا و شایسته دارد، علاوه بر تسلط خود بر مطالب، از سایر منابع به قدر کفایت استفاده کرده است.

در متن کتاب، هر جا که از مأخذی مستقیم یا غیرمستقیم استفاده شده، به مشخصات منبع مزبور ارجاع داده شده است.

جهت‌گیری کتاب، آکادمیک و از سر احساس مسئولیت برای روشنگری و ابهام‌زدایی از برخی پرسش‌ها و سوء تفاهم‌های رایج در باب جامعه‌شناسان کلاسیک و میراث فکری آنها است.

اساساً رسالت حقیقت‌یابی کتاب و پرهیز از افراط و تفریط‌های ایدئولوژیک و توجه به مهم‌ترین خصوصیات جامعه بشری و موقعیت انسان در این میان، می‌تواند در راستای ارزش‌ها و فرهنگ اسلامی ارزیابی شود.

با توجه به محتوای روشنگر، متعادل و منصفانه، کتاب سهم مهمی در ایجاد نوعی بینش نظری متعادل، منسجم و پویا در حوزه تفکر اجتماعی و در نتیجه شناخت و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و راهگشا در بر دارد.

ترجمه کامل است و در حد قابل قبولی روان و رسا و در موارد زیادی جذاب است و از نظر صحت، در حد نسبتاً قابل قبولی است. البته، مواردی از جمله‌های مبهم و نارسا در ترجمه وجود دارد. همچنین از آن جهت که نامی از ویراستار اصلی کتاب به زبان انگلیسی (Buford Rhea) نیامده و ترتیب مقالات کتاب جابه‌جا شده و از مقدمه‌ها یا ضمائیم احتمالی کتاب گفته نشده، به نظر می‌رسد امانت به طور کامل رعایت نشده است.

برای کتاب از سوی مترجم محترم مقدمه‌ای چند صفحه‌ای، مفید و راهگشا در فهم رسالت و اهمیت کتاب نگاشته شده است و در پایان آن ضمیمه‌ی اعلام و کتاب‌نامه آورده شده است. در پایان هر فصل، یادداشت‌هایی از سوی نویسندگان مقالات وجود دارد. به طور کل، در پاورقی صفحات مطلبی ذکر نشده است. اما معمولاً، و نه در همه موارد، معادل فارسی اصطلاحات لاتین در متن آمده ولی برای اسامی و برخی اصطلاحات معادلی ذکر نشده است.

پیشنهادها

این کتاب به عنوان منبع کمکی یا مرجع قابل استفاده دانشجویان در دروس «نظریه‌های جامعه‌شناسی (۱)» و «(۲) و «بررسی آثار صاحب‌نظران جامعه‌شناسی» در سطح کارشناسی و دروس «بینش‌ها» و «نظریه‌های جامعه‌شناسی (۱)»، «جامعه‌شناسی علم» و «معرفت» و «جامعه‌شناسی دین» در مقطع کارشناسی ارشد می‌باشد. بهتر است در تجدید چاپ کتاب به موارد زیر توجه شود:

- تهیه‌ی واژه‌نامه و فهرست موضوعی
- تکمیل و تصحیح معادل‌سازی‌های اصطلاحات تخصصی و اسامی
- ویراستاری ادبی و تخصصی
- اضافه نمودن اطلاعات بیشتری از شناسنامه کتاب اصلی
- تغییر نظم مقالات کتاب بر اساس متن اصلی

پښتو ښکته علمون انساني و مطالعات فرېښتې
پرتال جامع علمون انساني